

detur mihi hoc ipsum quasi digito notasse; cum enim legisset locum Isaïæ de se scriptum: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captivis remissionem et cæcis visum, dimittere fractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum et diem retributionis.* Hic finit et plicuit librum; quasi denotans per hoc, in die retributionis velut ultima sua functione omnia claudenda, cælum involvendum velut librum, uti dixit post Isaïam S. Joannes Apocal. VI. involvendas lites, inimicitias et querelas, claudenda hominum studia, merita, demerita, etc.

VI. Quia initium magni illius diei, qui vocatur æternitas, finis temporis, ac proinde quasi horizon temporis et æternitatis, paradisi et inferni, electorum et damnatorum: constituens inter utrosque magnum et immensum chaos. De hac enim die scribit S. Petrus epist. II. capit. III. *Ipsi gloria et nunc et in diem æternitatis. Amen.* Cujus diei typum aliquem legimus in lib. Josue, cap. X. quando Josue, ut persequeretur hostes suos, stare fecit solem. Stetit enim sol et luna spatio unius diei, adeoque *Una dies facta est quasi duo:* teste Ecclesiastico capit. XLVI. donec ulcisceretur se de hostibus. Addit sacer textus: *Nec fuit antea, nec postea tam longa dies.* Quando ergo pugnabit Christus contra hostes suos, stare faciet solem et lunam, quoad ulciscatur se. Sed quia ultio illa æterna erit, æterna etiam dies erit, æquivalens duobus diebus, hoc est, tempori elapso et ævo consequenti. Porro sicut in die illo Josuano hemisphærium unum semper lucidum, alterum tenebrosum fuit, ita in die illo lux æterna erit ex parte electorum, æternæ vero tenebræ ex parte damnatorum; et sicut horizon distinguit hemisphærium diurnum a nocturno, ita dies illa electis lucem æternam, damnatis noctem feret æternam. Et quid putamus tempore Josue cogitasse homines illos, qui in opposito hemisphærio tam longam habuere noctem, quam longam alii diem? Quanta anxietate expectasse diem? Et quo nos animo essemus, si per mensem integrum perpetua nox foret? Quid si per annum? Quid si decem annis? Cogitate igitur nunc, quid erit nox æterna? Quod si huic æternæ nocti addamus æternum carcerem, æternam sitim et famem, æternum vermem, æternum fœtorem, æternum horrorem, æternum luctum, æternum ignem, et quidquid malorum cogitari potest: qualis illa nox erit? Et hæc sane est illa nox, cui maledicit Job. c. III. dicens: *Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus, sit nox illa solitaria, nec laude digna, etc.* Quare, auditores, ad diem illum magnum et æternum, oculum dirigamus et be-

ne collimemus, ne tenebrosus illum, sed lucidum inveniamus. Zeuxis celebris pictor, rogatus cur tam morose et exacte suas quaquaversum pingeret imagines, respondit: *Pingo æternitati.* Quare et nos quoque pingamus vitam nostram, quam possimus exactissime, quia pingimus æternitati. Nam si pingamus bene, pingemus luci æternæ: si pingamus male, pingemus nocti æternæ.

CONCIO VI.

MAJESTAS ET TERROR CHRISTI VENTURI AD JUDICIUM.

I. Judicis adventus terribilis.— II. Judicis agnitio.— III. Auctoritas.— IV. Rigoritas.— V. Æquitas.— VI. Perspicacia.— VII. Inflexibilitas.— VIII. Increpatio.— IX. Potestas et virtus.— X. Sententia et executio ejus.— XI. Judicis gloria.

THEMA.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, cum potestate magna et majestate. Luc. XXI.

Rex commissurus prælium cum altero rege, mittit prius exploratores, ut indaget quam fortis sit adversarius. Quod si viderit eum duplo fortiorem, *Sedens prius cogitat, si possit ei occurrere; alioquin, illo adhuc longe agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt.* Ita fere Dominus Luc. XIV. Rex ille Christus judex est, processurus aliquando contra nos in prælium cum suis exercitibus, cum ad judicandum venerit. Quid igitur faciemus, auditores? Nonne prius sedebimus et sedulo cogitabimus, quam ratione ei possimus obviare? Sed quis nobis dicat, quibus armis, quanto robore, contra nos venturus sit, ut possimus ei obviare? Hoc dicet nobis Joannes, Apocal. I. Videamus.

I. Ait Joannes: *Ecce veniet cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt.* Itaque regius Christi judicis currus erit nubes: sed qualis illa putatis? Num qualis erat Israelitarum, quæ interdum protegebat eos ab æstu, noctu illuminabat, Ex od. XIII. Num qualis nubecula illa Eliæ, III. Reg. XVIII. afferens terræ pluviam? Minime vero: nam ut Rupertus in hunc locum ait: *Hujusmodi nubes non erunt quales nunc sæpe videmus pluvias roantes terramque refrigerantes, sed procellosæ, ignem spirantes, et fulmina jacentes juxta illud Psal. XLIX. Ignis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida.* Et ut dicitur, II. ad Thess. I. *Veniet in flamma ignis, ad vindictam iis, qui non noverunt eum.* Item Isa. LXVI. *Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus.* Sæpius certe in nube visus Dominus in transfiguratione, in apparitionibus quæ sanctis sunt factæ: ubi nubes illa salutem, pluviam et refrigerium attulit.

Quin etiam cum modo castigat, et quasi pompa bellica contra nos curru suo vehitur; cum

bello, fame, peste premit, bonis nubibus venit, ad salvandum venit, non ad perdendum. Unde Habac. III. nubes illæ salvatio appellatur: *Qui ascendes super equos tuos et quadrigæ tuæ salvatio.* Tunc autem quadriga illa quasi turbo erit, utpote maximo cum impetu omnia dejiciens, quemadmodum et Jer. XXIII. dicitur: *Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur. Et quasi ignis omnia vastans* ut, dixit Daniel c. VII. *Rotæ ejus ignis accensus.* Qui vidit aliquando pompam bellicam, bombardas, currus, equos, armamenta, facile sibi imaginatur terrorem ipsius belli: quare, si talis est Judicis nostri currus, tamque horribilis, quis erit aspectus belli?

II. Apparebit in medio septem candelabrorum similis Filio hominis; quod indicat Christum Judicem fore manifestum, ita ut ab hominibus Deus agnoscat: neque erit disceptatio, utrum sit Elias, an Jeremias, an Joannes Baptista: neque dissimulanter aut obscure venit, uti venerat in primo adventu. At cur similis tantum, cur non ipse Filius hominis, uti appellabatur cum in terris degeret? Audi Joachimum abbatem super hunc locum: *Quia sicut in Christo aliquando divinitatis suæ gloriam occultabat humanitas, ita nunc humanitatis ejus abjectio exinanita a majestatis gloria et splendore summæ lucis absorpta esse videtur.* Itaque sicut prius adeo servilis apparuit, ut nihil in eo divinitatis apparet exterius, ita tunc adeo undique apparebit gloriosus et divinus, ut nihil servile vel humile de eo suspicari quis possit, quominus verus Dei Filius esse credatur. Jam nunc perpendatis velim: Si potentissimus Herodes eum perterritum in præsepio jacentem, tu non timebis in solio judicantem? Si vendentes et ementes in templo, flagello quod ipse fecerat de funiculis ejecti sunt, quis stabit coram eo scorpiones intentante et infligente ad ultimam usque internecionem? Si discipuli in monte Thabor præ gloria humanitatis conterriti ceciderunt quasi mortui, quis stabit coram divinitate absorbente quodammodo humanitatem? Si hostium turmam in horto Gethsemani unico dejecit verbo ita ut retro caderent, quid erit audire proferentem ultimam damnationis sententiam? Et quanto rubore suffundentur, qui eum vel Deum esse non crediderunt, ut Judæi et Gentiles: vel perperam crediderunt, ut hæretici: vel non honorificaverunt in quem crediderunt, ut mali Christiani? Vide nunc, Herodes, eum sapientissimum, quem tu veste ignominiosa indutum ut dæmonem illusisti: vide eum, Caïpha, venientem in nubibus cæli, sicut tibi prædixerat, quem tu tamen ideo blasphemum dicebas: vide eum, Pilate, quem tu populo spectandum proposuisti, imo voluntati eorum

tradidisti. Videte nunc, Judæi, num Rex sit vester, quem negastis. Videte eum omnes scelerati, quidixistis, Luc. XIX. *Nolumus hunc regnare super nos; videte, inquam, regnantem et judicantem vos.*

III. Vestitus podere, id est, tunica talari, quæ byssina, undique plena oculis et sacerdotum propria, indicatque plenariam Christi judicis potestatem et oculatissimam perspicaciam. De multis sceleribus non judicat potestas sæcularis, judicat Ecclesia; de internis etiam non judicat Ecclesia, judicat confessarius; plurima confessorio occultantur, et judicat ea Deus: ad hujus jurisdictionem omnia pertinent, nec ullus ab eo appellare potest, vel judicium ejus subterfugere. Proverbio dicitur: *An nescis longas regibus esse manus?* Sed non ita longæ sunt illæ, quin scelerati aliqui eas effugere possint; unde in finibus regnorum plurima scelera impune fiunt. Non ita in regno Christi, quia *Dominus judicabit fines terræ,* I. Reg. II. *et in manu ejus fines terræ,* Psal. XLIX. Habet etiam manus longissimas. Jer. XLIX. *Cum exallaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Et Job. XX. *Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Domini.* Id est, aperta erit intentio conscientie impij (ut exponit ibi Hugo card. et gl.) et detegetur radix scelerum quam hic occultabat. Facile decipiuntur confessarii et iudices, ut vel non puniant aliquos, vel non sufficienter: quia hi de internis non judicant, illi conscientibus credere debent. Unde fit, ut intentio sæpe taceatur et impunita maneat: non ita coram Juce illo, qui non tam factum respicit, quam intentionem ponderat. Unde recte podere induitur, quæ instar scutulatæ alicujus vestis, oculis undique depicta erat, ut probant Hebræi Exod. XXVIII. ubi pro verbo, *Stringes tunicam bysso;* habetur in Hebr. *Oculabis tunicam.* Quod oculus non videt, vident multi oculi. Quot igitur circumstantiæ scelerum tuorum, tot super eas oculi in Christo judice. Videant ergo illi, qui hæc peccata sua confessorio tegunt: incident enim aliquando in occultatissimum illum confessarium, cui tegere nil poterunt.

IV. Præinctus ad mammillas zona aurea. Mammillæ ut explicat D. Bern. serm. IX. in Cant. sunt gemina dulcedo quæ exuberat in Christi pectore: scilicet, longanimitas in expectando, et facilitas in donando, juxta id Ps. CII. *Longanimis et multum misericors.* Uti autem ubera matrem admonent amoris ad nutriendum fœtum, ita Christum sua illa, quibus lactamur vel lactari saltem possumus dum vivimus. Quis nescit quam facile condonarit latroni in cruce? Quam diu expectarit Judæos? Id quotidie etiam nobis facit. Sed erit tempus, tempus, inquam, judicij,

quando claudet sinum suum, et præcinget eum zona, eaque aurea, id est, justissima. Si enim spreverunt eum, cum lac porrigeret, merito spernuntur, cum tempus non est porrigendi.

V. Caput ejus et capilli candidi, tamquam lana alba et tamquam nix; id est, consilia et judicia Judicis purissima, sincerissima, et justissima, ut explicat Joachimus abbas. Scio quod Cant. V. ubi tamquam juvenis adhuc depingitur, comæ ejus nigra dicuntur quasi corvus: quia nunc dum vivimus, Christum velut juvenem liberalissimum experimur; donat enim cælum pro gemitu, centuplum pro simplo, gratiam pro lacryma. Sed non ita cum ad judicium sedebit: ibi canus, ibi antiquus dierum erit, nemini gratiam facturus; sed merita tantum cujusque ponderaturus, quæ quisque habet et corrogavit. Facillime largiuntur juvenes, non item senes; quia experientia norunt difficultatem acquirendi, quod nondum experti juvenes. Deinde minima etiam perscrutabitur. Unde Job. c. XIII. ait: *Paleam et stipulam persequeris*. Eadem scilicet accuratissime trutinabit. Et Proverb. XVI. dicitur: *Spirituum ponderator est Dominus, id est cogitationum etiam minutissimarum*.

VI. Oculi ejus tamquam flamma ignis, id est, perspicacissimi, quia ut ad Hebr. IV. dicitur: *Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus*. Ignis enim subtilissimus est, et in omnia se facile insinuat. Unde Job. ait c. XIV. *Gressus meos dinumerasti*; et Psalm. CXXXVIII. *In libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur, et nemo in eis, id est, deerit*. Quin etiam cum hic aliquibus dormire videtur Dominus, et oculos claudere, nec videre facta hominum; omnia tamen notat: unde Ps. X. dicitur: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum*, id est, exactissime cognoscit, etiam cum oculos habere clausos putatur, quasi per examen strictissimum didicisset. Oculi ignem spirantes, etiam noctu vident, uti luporum, lyncium, felium, etc. Ita nihil opertum, quod non videat et revelet Judex noster: et quæ in tenebris diximus, dicet in lumine.

VII. Pedes ejus similes aurichalco in camino ardenti, id est, judicia ejus inflexibilia. Nam pedes ex aurichalco constat in progressu non curvari: ita Cant. V. crura Sponsi columnis marmoreis comparantur fundatis super bases aureas. Quod dicitur, in camino ardenti, inflexibilitatem illam judicii ex ardentissimo justitiæ zelo provenire indicat. Dum hic nobis cum graditur Dominus, more humano incedit, curvando paulisper genua, flectendo et limitando debitas peccatoribus pœnas; sed non item ibi: marmorea erunt et ex aurichalco ejus crura: ubi pedem fixerit, ibi inflexibiliter stabit. Hoc idem indicatur per virgam duplicem, cujus meminit S. Scriptura, flexibilem unam, de qua

Psal. XXII. dicitur: *Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt*. Ubi virga denotatur esse lignea seu baculus, qui facile curvatur, si in apice quid appendas. Altera erit inflexibilis in judicio, utpote ferrea, de qua Psal. II. *Reges eos in virga ferrea*. In nostris tribunalibus facile interdum flectitur virga, si in apice videlicet marsupium appendas. Christi judicis virga, non lignea, sed ferrea erit, adeoque inflexibilis.

VIII. Vox illius tamquam vox aquarum multarum, q. d. terrificæ erit quasi unius integri exercitus; et longissime audietur, nam uti aqua fluminis, v. g. Danubii nostri, si multo tempore detineretur a fluxu (uti contingit Jordani Jos. III.) tandem rupto obstaculo effunderet se maximo cum impetu et strepitu: sic ira Dei per tot annos sæpe se continens, quid mirum, si tandem cum impetu uti aqua plurimæ erumpat, quemadmodum Dan. VIII dicitur: *Fluvius igneus rapidusque egrediebatur de ore Dei*. Hoc enim est, quod Dominus Isa. XLII. ait: *Tacui, semper siti, patiens fui; sicut parturiens loquar: dissipabo et absorbebo simul*. Hinc metuens sibi Job. c. XXXI. ait: *Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui*. Et quomodo, putatis, ferent damnati pondus illius sententiæ: *Surgite mortui, venite ad judicium?* Quomodo illius: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare?* etc. Quomodo illius: *Ite maledicti, etc.*

IX. Habebat in dextera sua stellas septem. Quod ad litteram de septem episcopis intelligitur, ad quos scribit Joannes. Et quia eorum boni aliqui, aliqui mali, universos homines per eos intelligere possumus. Uti enim stellarum aliquæ fixæ, aliquæ erraticæ: ita hominum aliqui rectum iter tenentes, alii errantes ut planetæ, qui in Can. Judæ, sidera errantia vocantur. Itaque omnes in manu Dei sunt, juxta id Isa. XLIX. In manibus meis descripsi te, tum quia omnes in ejus potestate, tum quia nullius obliviscitur, sed diverso modo: nam justus in manu ejus sunt quasi cælati, nunquam scilicet abjiciendi; de his enim ait Joan. X. *Non rapiet eos quisquam de manu mea*; impii vero ut eos prosternat, Psal. CV. *Elevavit manum suam super eos, ut prosterneret eos*. Quantum hoc supplicium, abjici e manu protectionis Dei, et prosterni in centrum terræ sedemque Luciferi!

X. Et de ore ejus exibat gladius utraque parte acutus. Quod explicat Rupertus de sententiâ Judicis definitiva et ejusdem executione, juxta id Deut. XXXII. *Si acvero ut fulgur gladium meum, et arripuerit judicium manus mea. Inebriabo sagittas meas sanguine; et gladius meus devorabit carnes*; id est consumet omnem carnis corruptibilitatem, ita ut tam mali quam boni mori amplius nequeant. Anceps porro est

THEMA.

Videte ficulneam et omnes arbores, cum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Luc. XXI.

Primum Christi adventum, quoad omnes pene circumstantias præviderunt exactissime, et denuntiarunt Prophetæ: quod nimirum nasciturus esset ex virgine, quod in Bethlehem, quod post translationem sceptri de Juda; quod media nocte, quod inter bovem et asinum, etc. Sed non ita accurate depinxerunt nobis secundum Christi adventum. Imo Malachias c. III. ait: *Quis poterit cogitare diem adventus ejus, et quis stabit ad videndum eum?* Quod ergo nobis dicere Prophetæ non potuerunt, hoc prædixit nobis Christus, qui utique adventum suum optime noverat, idque explicavit per varias similitudines, quas hic excutiemus.

I. In hodierno Evangelio comparat Christus adventum suum ficulneæ germinanti et explicanti se initio ætatis, quam vicinam esse ostendit. Idem ante octiduum audivimus ex Matt. c. XXIV. *Ab arbore fici discite parabolam, cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas, etc.* Ratio prima, quia dies ille consolabitur et recreabit justos, quod indicet hiemem tribulationis et miseriarum transisse, et ætatem gloriæ advenire: sicut vernantes arbores annuntiant nobis ætatis initium, et tunc recreantur homines omniaque animalia, volucres maxime, quæ iterum e latibulis suis prodeunt, et vario modulamine aerem demulcent. Unde S. Greg. hom. in Evang. ait: *Bene autem regnum Dei ætati comparatur, quia tunc mœroris nostri nubila transeunt, cum vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt*.

Hinc Dominus servos suos bono animo esse jubet: *His autem fieri incipientibus inquit, respicite et levate capita vestra*, quasi dicat hilares estote: tunc enim germinabunt ossa justorum, et decorem induent. Contra reprobis post serenam ætatem, quam hic agunt, incipiet tunc hiems et tempus procellosum.

Secunda, quia sicut in vere arbores frugiferæ, quæ per hiemem emortuæ apparebant, uti in primis ficus, ab infrugiferis discernuntur, quæ prius nihil inter se differre videbantur, juxta illud ad Col. III. *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*; sic etiam dies illa ostendet fructus bonorum, qui hic contempti jacebant, et inutiles habebantur. Latet enim hic succus divinæ gratiæ in justis, unde nesciuntur et contemnuntur eorum opera, vitæque austeritas. Ita S. Tobias a propria uxore propter suam cæcitatem, qua nihil differre a reprobis videbatur, spretus est, Tob. II. dicente illa: *Manifeste vana facta est spes tua, et elemosynæ tuæ modo apparuerunt*. Sed expecta

hic gladius, quia bonis et malis erit formidabile hoc judicium; his quidem, quia reos se agnoscent, illis vero quia nisi gratia Dei liberati essent, nullo modo viribus suis evadere potuissent, quemadmodum si pater sontem castigat filium, timent etiam insontes, quia in eandem culpam se incidere potuisse cogitant. Unde thronum Salomonis utraque ex parte custodiebat efformatus Leo, quia (ut Rupertus lib. III. in lib. Reg. cap. XXXI. ait) *Utrobique fortis atque formidabilis erit judicii veritas. Etenim a sinistra omnis iniquus condemnabitur, et a dextera justus vix salvabitur*. Hæc ille.

XI. Et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua, id est, in meridie. Quæ hactenus dicta sunt, ad potentiam et virtutem judicis pertinent. Quia vero Evangelistæ dicunt etiam in gloria et majestate appariturum, hic describitur ejus gloria, quia facies ejus splendebit uti sol, cum maxime splendet. Si enim *Justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum*, ut dicitur Matth. XIII. quanto magis Christus, qui virtute sua, non aliena lucebit? S. Hieron. super Matth. ait: *In die judicii sol et luna obscurabuntur non di minutione luminis, sed computatione veri luminis. Alioquin legimus solem habiturum septuplum luminis, sed comparatione veræ lucis omnia tenebrosa erunt*. Quantum igitur erit splendor illius faciei, si solem alioqui septuplo clariorem fulgore suo obscurabit? Sol erat Christus in terris, qui ortus in nativitate, occubuit in cruce. Sed diem illum Christi pauci adverterunt, quia tectus erat sol nube humanitatis, multo vero magis obstinata Judæorum cæcitate. Rediit in resurrectione, incipiens alterum diem clarum, interminabilem; ascendit in ascensione: sedebit in meridie in judicio, sed nunquam deinceps occumbet, nisi reprobis, quibus in æternum occultabitur. Postquam igitur vidimus Regis nostri majestatem, fortitudinem, arma, potentiam, terrorem omni comparatione majorem, mittamus ad Regem hunc potentissimum legationem, et rogemus ea quæ pacis sunt. Quis enim poterit stare ante illum? Certe Job c. IX. ait: *Si voluerit contendere cum eo (homo) non poterit ei respondere unum pro mille*; et Davīd Psal. CXLII. *Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*.

CONCIO VII.

QUALIS SIT FUTURUS ADVENTUS CHRISTI AD JUDICIUM.

I. Similis ficulneæ. — II. Similis fulguri. — III. Similis sponso. — IV. Similis furi. — V. Similis messi. — VI. Similis sageenæ. — VII. Similis temporis diluvii.